

Świadczenia nienależnie pobrane w pomocy społecznej

Przejdź do produktu na www.ksiegarnia.beck.pl

Rozdział I. Świadczenia nienależnie pobrane w aktach prawnych z zakresu pomocy społecznej

1. Świadczenia nienależnie pobrane w ustawie o pomocy społecznej

1.1. Pojęcie świadczenia nienależnie pobranego na gruncie ustawy o pomocy społecznej

Definicja świadczenia nienależnie pobranego zawarta jest w art. 6 pkt 16 PomSpołU. Przepis ten stanowi, że przez pojęcie to należy rozumieć świadczenie pieniężne uzyskane na podstawie:

- 1) przedstawionych nieprawdziwych informacji lub
- 2) niepoinformowania o zmianie sytuacji materialnej lub osobistej.

Jest to bardzo ściśle i wąsko ujęta definicja świadczenia nienależnie pobranego, zwłaszcza w kontekście podobnych definicji występujących w innych aktach prawnych w obszarze szeroko rozumianej pomocy społecznej.

Jak wynika z przywołanej definicji, nienależnie pobrane świadczenie przyznane na podstawie PomSpołU może przybrać dwojaką postać. Pierwsza to **świadczenie przyznane na podstawie nieprawdziwych informacji**. Ustawodawca nie precyzuje, czy aby uznać świadczenie za nienależnie pobrane źródłem nieprawdziwych informacji musi być beneficjent pomocy, czyli strona postępowania, czy też może nim być osoba trzecia czy inna instytucja lub organ. Należy jednak przyjąć, że strona nie powinna ponosić negatywnych konsekwencji zachowań innych osób. Także wykładnia językowa przepisu, w szczególności uwzględniająca użyte przez ustawodawcę sformułowanie „przedstawienie”, prowadzi do wniosku, że to strona – w trakcie postępowania administracyjnego – ma przekazać nieprawdziwe informacje.

Ważne

Jeżeli nieprawdziwe informacje zostaną przekazane przez członka rodziny w trakcie wywiadu środowiskowego i nie zostaną potwierdzone przez stronę postępowania w tym wywiadzie czy też w formie oświadczenia, a na ich podstawie zostanie ustalony np. dochód rodziny, w efekcie czego zostanie przyznana pomoc w formie zasiłku, to nie będzie to mogło być podstawą uznania świadczenia za nienależne.

Przez pojęcie nieprawdziwych informacji należy rozumieć zarówno wskazanie przez stronę danych niezgodnych z rzeczywistością (np. wskazanie, że strona nie podejmuje zatrudnienia w sytuacji, gdy faktycznie pracuje czy zaniżenie dochodów własnych lub członka rodziny), jak i zatajenie istotnych dla sprawy okoliczności.

Orzecznictwo

Brak powiadomienia organu pomocy społecznej o fakcie posiadania gospodarstwa rolnego, z którego czerpie się dochód, czego skutkiem było uchylenie decyzji o przyznaniu świadczenia, a to wobec tego, że zatajenie powyższych informacji doprowadziło do wadliwej oceny rzeczywistej sytuacji majątkowej skarżącego, czyni uzasadnionym zastosowanie art. 6 pkt 16 PomSpołU. Pobrane więc świadczenie na podstawie decyzji, która następnie została uchylona w związku z ujawnieniem nowych okoliczności istotnych dla rozpatrzenia sprawy, jest świadczeniem nienależnie pobranym (wyr. NSA z 23.8.2018 r., I OSK 560/18, Legalis).

Także zatajenie informacji o posiadanych zasobach majątkowych może zostać potraktowane przez organ jako przesłanka uzasadniająca uznanie świadczenia przyznanego w tych okolicznościach za nienależne. W art. 12 PomSpołU ustawodawca sformułował bowiem ogólną przesłankę negatywną dla przyznania świadczeń z pomocy społecznej, wskazując, że organ może odmówić przyznania świadczenia w przypadku posiadania znacznych zasobów finansowych, wartościowych przedmiotów majątkowych lub nieruchomości. Jeżeli zatem strona nie ujawniła faktu posiadania takich zasobów i została jej przyznana pomoc, a następnie okoliczność ta wyszła na jaw, wówczas dopuszczalne będzie uznanie świadczenia za nienależnie pobrane.

Orzecznictwo

Posiadanie przez skarżącą znacznych zasobów finansowych jest okolicznością, która przesądza o braku podstaw do korzystania przez nią ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, a więc również z zasiłku stałego, skoro miała możliwość zaspokojenia swoich potrzeb we własnym zakresie (...). Ubiegając się o przyznanie zasiłku stałego za okres, którego postępowanie dotyczy, skarżąca nie poinformowała o posiadanych zasobach pieniężnych, tym samym udzielała nieprawdziwych informacji o swojej sytuacji materialnej. W tych okolicznościach sprawy zgodzić się należy ze stanowiskiem organu, że zaistniała podstawa do stwierdzenia, że skarżąca nienależnie pobrała zasiłek stały (wyr. WSA we Wrocławiu z 26.1.2012 r., IV SA/Wr 569/11, Legalis).

W omawianym przypadku świadczenie będzie miało nienależny charakter już od daty jego przyznania, ponieważ uchybienie stanowiące podstawę przypisania mu tej cechy z założenia ma miejsce w momencie wydania decyzji administracyjnej przyznającej pomoc.

W orzecznictwie sądów administracyjnych wskazuje się, że nie jest istotne, czy strona miała świadomość wprowadzenia organu w błąd, czy też było to wynikiem nieświadomego działania zainteresowanego.

Orzecnictwo

Zgodnie z art. 98 PomSpołU świadczenia nienależnie pobrane podlegają zwrotowi od osoby korzystającej ze świadczeń z pomocy społecznej. Ponieważ ustawodawca nie sprecyzował pojęcia informacji, to należy więc uznać, że chodzi o wszelkie wiadomości, dane, oświadczenia, złożone ustnie lub pisemnie w postępowaniu o przyznanie świadczenia. Nie jest przy tym ważne, czy nieprawdziwe informacje zostały przedstawione przez stronę świadomie, czy są wynikiem jej błędu (wyr. WSA w Krakowie z 25.2.2014 r., III SA/Kr 1067/13, Legalis).

Drugim przypadkiem świadczenia nienależnie pobranego na gruncie PomSpołU jest sytuacja, w której **strona nie poinformowała organu o zmianie sytuacji materialnej lub osobistej**. Przepis ten koresponduje z treścią art. 109 PomSpołU, który stanowi, że osoby i rodziny korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej, a także osoby zobowiązane do ponoszenia odpłatności za pobyt członka rodziny w DPS, są zobligowane niezwłocznie poinformować organ, który przyznał świadczenie lub ustalił odpłatność, o każdej zmianie w ich sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej, która wiąże się z podstawą do przyznania świadczeń lub ponoszenia odpłatności. Treść art. 109 PomSpołU co do zasady powinna być i z reguły jest elementem każdego pouczenia zawartego w decyzji przyznającej świadczenia z zakresu pomocy społecznej. Strona powinna mieć zatem pełną świadomość obowiązku poinformowania o każdej zmianie dotyczącej jej sytuacji¹. W literaturze przedmiotu wskazuje się jednak, że sam fakt zawarcia pouczenia w decyzji może być niewystarczający i zasadne jest, żeby niezależnie od tego pouczenia pracownik socjalny przytoczył oraz wytłumaczył stronie, na czym polega wynikający z art. 109 PomSpołU obowiązek.

Ważne

Ustawodawca nie precyzuje, jak należy rozumieć sformułowanie „niezwłocznie”. Termin ten nie może być utożsamiany z pojęciem „natychmiast”. W zależności od sytuacji oraz cech osobistych strony (wiek, stan zdrowia, miejsce zamieszkania, dysponowanie telefonem komórkowym) może to być kilka, a niekiedy nawet kilkanaście dni liczonych od daty powzięcia informacji o istotnych okolicznościach mających wpływ na prawo do świadczeń.

Jeżeli zatem strona poinformuje organ o zmianie swojej sytuacji po kilku dniach od zaistnienia ku temu przesłanek, a w okresie między wystąpieniem określonej okoliczności powodującej ustanie prawa do świadczenia a przekazaniem stosownej informacji do OPS nastąpi wypłata przedmiotowego świadczenia, nie zawsze zasadne będzie uznanie świadczenia za nienależnie pobrane.

Przykład

Strona miała przedłużone prawo do zasiłku stałego na podstawie art. 15h KoronawirusU do upływu 60. dnia od dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, jednak nie dłużej niż do dnia wydania nowego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. W dniu 5.10.2020 r.

---

¹ Por. A. Brzezińska, Procedury udzielania świadczeń z pomocy społecznej, Warszawa 2016, s. 334.

w stosunku do strony wydano orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności. Orzeczenie doręczono stronie 14.10.2020 r. i w tym samym dniu przekazała ona stosowną informację do OPS. Wypłata świadczenia za październik nastąpiła jednak 12.10.2020 r., w związku z czym strona pobrała świadczenie za okres od 6.10.2020 r. do 31.10.2020 r. nienależnie. Brak jest jednak podstaw do przypisania stronie winy za zaistniałą sytuację, w związku z czym wydanie decyzji w przedmiocie świadczeń nienależnie pobranych nie jest uzasadnione.

Sformułowanie „zmiana sytuacji materialnej lub osobistej” wymaga szerokiej wykładni. Należy przez to rozumieć w pierwszej kolejności uzyskanie dochodu – zarówno w wyniku zatrudnienia czy nabycia prawa do renty lub emerytury, jak i w przypadku dochodu jednorazowego, wynikającego np. z nabycia spadku, uzyskania darowizny czy sprzedaży nieruchomości. Ponadto mowa tu o wszelkich zmianach dotyczących wspólnego gospodarstwa domowego, takich jak powiększenie rodziny czy śmierć członka gospodarstwa domowego. Zmiana sytuacji osobistej może także obejmować takie przypadki jak wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej wobec strony lub członka jej rodziny albo zmianę orzeczonego stopnia niepełnosprawności.

W przypadku omawianej przesłanki świadczenie otrzymywane przez stronę z reguły **nie będzie nienależne od daty jego przyznania, lecz od określonego momentu**, w którym doszło do zmiany sytuacji. W celu ustalenia daty, od której świadczenie ma charakter nienależnie pobrany, należy jednak rozróżnić dwie sytuacje. Pierwsza z nich to zmiana sytuacji dochodowej strony związana przede wszystkim z faktem uzyskania dochodu. W tym przypadku świadczenie będzie nienależne od miesiąca następującego po miesiącu, w którym uzyskanie dochodu miało miejsce. Wynika to z regulacji art. 8 ust. 3 PomSpołU, który stanowi, że za dochód uważa się sumę miesięcznych przychodów z miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku lub w przypadku utraty dochodu z miesiąca, w którym wniosek został złożony, bez względu na tytuł i źródło ich uzyskania.

Przykład

Strona pobierała zasiłek stały. W październiku 2019 r. podjęła zatrudnienie i nie ujawniła tego faktu organom pomocy społecznej, w związku z czym cały czas uzyskiwała zasiłek. Fakt ten wyszedł na jaw w marcu 2020 r., przy czym uwzględniając dochód z tytułu zatrudnienia, ustalono, że strona przekracza kryterium dochodowe warunkujące przyznanie zasiłku stałego. Nienależny charakter będą miały w tym przypadku świadczenia pobierane przez stronę od listopada 2019 r. Wynika to z tego, że w październiku należy wziąć pod uwagę dochód z miesiąca poprzedniego, czyli września 2019 r. – a wówczas strona wynagrodzenia jeszcze nie uzyskiwała. Dochód za październik może być natomiast uwzględniony dopiero w listopadzie.

Większe kontrowersje pojawiają się w przypadku **zmiany sytuacji osobistej strony**. W tym przypadku art. 8 PomSpołU nie ma zastosowania. W większości przypadków nienależnie pobrane będą jednak także świadczenia uzyskane od miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpiła zmiana, z uwagi na zasadę ochrony praw nabytych.

Przykład

Strona prowadziła wspólne gospodarstwo domowe z mężem, córką i zięciem. Jedynym źródłem dochodu w rodzinie były świadczenia emerytalne strony (500 zł) oraz jej męża (900 zł). W związku z tym, że dochód strony oraz dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, strona pobierała zasiłek stały. W listopadzie 2019 r. córka i zięć wyprowa-

1. Świadczenia nienależnie pobrane w ustawie o pomocy społecznej

---

dzieli się ze wspólnie zamieszkiwanej posesji, o czym strona nie poinformowała organu. Od tego momentu przy dwuosobowym gospodarstwie domowym dochód na członka rodziny przekraczał kryterium dochodowe na osobę w rodzinie. Należy jednak przyjąć, że świadczeniem nienależnie pobranym jest dopiero zasiłek uzyskany w grudniu. Wynika to z tego, że w listopadzie strona jeszcze była uprawniona do zasiłku – zmiana sytuacji osobistej nastąpiła w trakcie miesiąca – a zatem miała prawo pobrać zasiłek za ten miesiąc.

Istotną okolicznością, która także wpływa na prawo do świadczenia jest wykonanie wobec świadczeniobiorcy lub członka rodziny świadczeniobiorcy **kary pozbawienia wolności**. Zgodnie z treścią art. 13 ust. 1 PomSpołU osobie odbywającej karę pozbawienia wolności nie przysługuje prawo do świadczeń z pomocy społecznej, chyba że odbywa karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

Przykład

Strona miała przyznany zasiłek stały. W okresie jego pobierania zarządzono wobec niej wykonanie kary pozbawienia wolności, o czym nie poinformowała organu pomocy społecznej. Przez dwa kolejne miesiące świadczenie było przekazywane na rachunek skazanego i dopiero w trzecim miesiącu organ pociągnął informacje o fakcie wykonywania przez stronę kary. W tej sytuacji świadczenia wypłacone za okres od dnia rozpoczęcia odbywania przez stronę kary pozbawienia wolności mają charakter świadczenia nienależnie pobranego.

Przykład

Stronie przyznano zasiłek celowy, a następnie została ona umieszczona w zakładzie karnym celem odbycia kary pozbawienia wolności. Wypłaty dokonano już po dniu rozpoczęcia odbywania kary. W takiej sytuacji brak jest podstaw do uznania świadczenia za nienależnie pobrane. Wydając decyzję, organ uwzględni bowiem stan faktyczny istniejący w dniu jej wydania. Świadczenie nie jest zatem nienależnie pobrane, ponieważ w dacie wydania decyzji strona miała do niego prawo. To, że wypłata nastąpiła z opóźnieniem i w tym momencie strona przebywała w zakładzie karnym, nie ma znaczenia normatywnego. Wypłata świadczenia jest bowiem czynnością faktyczną, będącą następstwem wydanej decyzji. Moment wypłaty nie jest zatem miarodajny do określenia, czy strona ma prawo do świadczenia, czy nie.

Pamiętać należy także, że **pojęcie świadczenia nienależnie pobranego obejmuje wyłącznie świadczenia o charakterze pieniężnym**. Wszelka pomoc o charakterze niepieniężnym nie jest objęta zakresem przedmiotowym analizowanego pojęcia. Dotyczy to w szczególności pomocy w formie zapewnienia posiłku czy też ubrania, jak również wszelkich form pomocy o charakterze usługowym.

Orzecznictwo

Odpowiednie stosowanie art. 104 ust. 4 PomSpołU do świadczeń nienależnie pobranych może mieć miejsce tylko wówczas, gdy rzeczywiście sprawa dotyczy tego rodzaju świadczeń. Pojęcie to jest zdefiniowane w art. 6 pkt 16 cytowanej ustawy i oznacza wyłącznie świadczenia pieniężne. Jeżeli więc strona pobrała świadczenia inne niż pieniężne, to wówczas nie mają zastosowania przepisy o świadczeniach nienależnie pobranych, w tym również art. 104 ust. 4 w zw. z art. 98 zd. drugie wyżej wymienionej ustawy (wyr. WSA w Gliwicach z 10.3.2008 r., IV SA/Gl 700/07, Legalis).

1.2. Świadczenie nienależnie pobrane a zwrot wydatków na świadczenia z pomocy społecznej i opłat

Analizując problematykę świadczenia nienależnie pobranego w rozumieniu przepisów PomSpołU, należy wskazać, że pojęcie to mieści się w szerszym pojęciu świadczeń podlegających zwrotowi. W myśl art. 104 ust. 1 PomSpołU organ pomocy społecznej uprawniony jest do dochodzenia zwrotu trzech kategorii należności:

- 1) należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń;
- 2) należności z tytułu wydatków na świadczenia z pomocy społecznej;
- 3) należności z tytułu opłat wynikających z przepisów PomSpołU.

Jak wynika z powyższego, nie każde świadczenie, którego organ może dochodzić w trybie ustawowym, ma zatem charakter świadczenia nienależnie pobranego. Jest to o tyle istotne, że organy pomocy społecznej często nie mają świadomości konieczności rozróżnienia wskazanych wyżej kategorii świadczeń i wszelkie należności dochodzone w trybie decyzji wydanej na podstawie art. 104 ust. 1 PomSpołU traktują jako świadczenia nienależnie pobrane.

Regulacją art. 96 ust. 1 PomSpołU objęte są nie tylko świadczenia nienależnie pobrane, lecz także wydatki, które organ poniósł, aby udzielić świadczenia, najczęściej o charakterze niepieniężnym². Na podstawie art. 96 ust. 1 PomSpołU organy pomocy społecznej żądają także zwrotu opłat, do których uiszczenia strona była zobowiązana w związku z udzielonym świadczeniem o charakterze niepieniężnym, np. na podstawie decyzji o przyznaniu usług opiekuńczych czy specjalnych usług opiekuńczych, jak również w związku z przyznaniem pomocy w formie pobytu w ośrodkach wsparcia (w tym schroniskach) i mieszkaniach chronionych. Dochodzenie zwrotu należności z tego tytułu nie może być potraktowane jako dochodzenie świadczeń nienależnie pobranych.

Nie są także świadczeniami nienależnie pobranymi opłaty wnoszone zastępczo przez gminę w przypadku niewywiązywania się osób zobowiązanych z ciężącego na nich obowiązku ponoszenia odpłatności za pobyt mieszkańca domu w DPS.

Należy przy tym wskazać, że inny jest **krań osób zobowiązanych do zwrotu wydatków oraz opłat na świadczenia z pomocy społecznej**, a inny osób zobowiązanych do zwrotu świadczenia nienależnie pobranego. W odniesieniu do pierwszych dwóch kategorii należności podlegających zwrotowi ustawodawca wprowadził w art. 96 ust. 1 PomSpołU stosunkowo szeroką regulację pozwalającą dochodzić ich zwrotu od:

- 1) osób i rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej;
- 2) spadkobierców osoby, która korzystała ze świadczeń z pomocy społecznej – z masy spadkowej;
- 3) członków rodziny osoby korzystającej ze świadczeń z pomocy społecznej, tzn. jej małżonka, zstępnych oraz wstępnych, przy czym dochodzenie od nich należności jest dopuszczalne jedynie w przypadku gdy nie uzyskano ich od osób wskazanych w pkt. 1 i 2.

---

² Por. R. Frąckowiak, Komentarz do art. 96 (w:) R. Frąckowiak, R. Górna, R. Kopania, T. Krajewski, A. Lisowski, M. Sarna, M. Szochnier-Siemiańska, Ustawa o pomocy społecznej. Komentarz, Warszawa 2019, s. 289.

Należy przy tym wskazać, że w hipotezie normy prawnej zawartej w art. 96 ust. 1 PomSpołU mowa jest jedynie o wydatkach z pomocy społecznej. Nie mniej jednak względy wykładni systemowej i funkcjonalnej przemawiają za rozszerzeniem zakresu przepisu także na opłaty na świadczenia z pomocy społecznej. Brak jest bowiem odrębnej regulacji prawnej, która dotyczyłaby tej kategorii należności, co czyniłoby możliwość ich egzekwowania niedopuszczalną.

Spadkobiercy osoby korzystającej ze świadczeń z pomocy społecznej odpowiadają za zwrot wydatków oraz opłat na świadczenia solidarnie, co wynika z regulacji art. 1034 § 1 KC, który stanowi, że do chwili działu spadku spadkobiercy ponoszą solidarną odpowiedzialność za długi spadkowe. Należy jednak pamiętać, że organ zobowiązany jest ustalić krąg spadkobierców w sposób niebudzący wątpliwości – najlepiej dysponując postanowieniem sądu w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku lub wydanym przez notariusza poświadczeniem dziedziczenia. Warto także zwrócić uwagę, że niejednokrotnie może zachodzić zbieżność tytułów do zwrotu należności, jako że osoby wymienione w pkt. 3 będą w większości przypadków spadkobiercami osoby zobowiązanej. Tym samym osoby będące spadkobiercami, zobowiązane do zwrotu należności na podstawie art. 96 ust. 1 pkt 1 PomSpołU, mogą być również zobowiązane do zwrotu na podstawie pkt. 3 tego przepisu (por. także wyr. WSA w Gliwicach z 28.9.2016 r., IV SA/GI 360/16, Legalis).

Do **zwrotu świadczeń nienależnie pobranych** zastosowanie znajduje art. 98 PomSpołU. Przepis ten stanowi, że świadczenia te podlegają zwrotowi od osoby lub rodziny korzystającej ze świadczeń z pomocy społecznej, niezależnie od dochodu rodziny.

Orzecnictwo

W art. 98 PomSpołU ustawodawca przewidział, że świadczenia nienależnie pobrane podlegają zwrotowi od osoby lub rodziny korzystającej ze świadczeń z pomocy społecznej. W niniejszej sprawie ze świadczenia – zasiłku okresowego – korzystała 3-osobowa rodzina składająca się ze zmarłej B. W.-W., P. W. oraz K. W. W konsekwencji te osoby były zobowiązane do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, a po śmierci B. W.-W. pozostają nimi P. W. i K. W. W stosunku do nich zatem, jako zobowiązanych, winno być, co do zasady, wszczęte postępowanie egzekucyjne mające na celu zwrot świadczeń nienależnie pobranych (wyr. WSA we Wrocławiu z 26.2.2015 r., IV SA/Po 702/14, Legalis).

Brak jest podstaw do uznania, że przepis art. 98 PomSpołU powinien być interpretowany w powiązaniu z art. 96 ust. 1 PomSpołU. Są to dwie, niezależne regulacje odnoszące się do odmiennych kategorii świadczeń podlegających zwrotowi. Należy zatem przyjąć, że dochodzenie świadczeń nienależnie pobranych od spadkobierców zobowiązanego, którzy nie mogą być uznani za beneficjentów pomocy (jako członkowie rodziny korzystającej ze świadczenia), jest niedopuszczalne.

1.3. Wyrównanie renty lub emerytury a świadczenie nienależnie pobrane

Szczególną regulacją stanowiącą *lex specialis* w stosunku do ogólnych zasad dochodzenia zwrotu świadczeń nienależnie pobranych na gruncie przepisów PomSpołU jest art. 99

PomSpołU. Przepis ten stanowi w ust. 1, że osobie, której przyznano emeryturę lub rentę za okres, za który wypłacono zasiłek stały lub zasiłek okresowy, ZUS oraz inne organy rentowe, które przyznały emeryturę lub rentę, wypłacają to świadczenie pomniejszone o kwotę odpowiadającą wysokości wypłaconych za ten okres zasiłków i przekazują te kwoty na rachunek bankowy właściwego ośrodka pomocy społecznej lub centrum usług społecznych. Specyfika regulowanej art. 99 PomSpołU sytuacji polega na tym, że organ uzyskuje zwrot nienależnie wypłaconych stronie świadczeń z pominięciem ustawowego trybu ustalenia charakteru świadczenia jako nienależnie pobranego.

Świadczenia podlegające zwrotowi na podstawie art. 99 PomSpołU mogą mieć dwojaki charakter. Zasadniczo są one bowiem świadczeniami nienależnymi, ponieważ zostały wypłacone za okres, za który strona uzyskała następnie rentę lub emeryturę. Nie zawsze będą to jednak świadczenia nienależnie pobrane. Trudno przecież przyjąć, że strona, która złożyła wniosek o przyznanie emerytury, ale nie ma pewności, czy i od kiedy ją uzyska, powinna poinformować organ pomocy społecznej o fakcie złożenia przedmiotowego wniosku. A nawet gdyby przekazała taką informację, to organ na tej podstawie nie może zmienić ani uchylić prawa do świadczenia z pomocy społecznej, ponieważ sam fakt złożenia wniosku nie stanowi zmiany sytuacji osobistej lub dochodowej strony. Dopiero w dacie przyznania (lub wypłaty) świadczenia emerytalnego albo rentowego dochodzi do zmiany sytuacji strony, co uzasadnia ewentualne działania organu.

Ważne

Świadczenia emerytalno-rentowe przyznane za okres od złożenia przez stronę wniosku do doręczenia jej stosownej decyzji lub wypłaty na jej rzecz środków pieniężnych nie mogą być uznane za nienależnie pobrane. Charakter taki będą miały natomiast środki uzyskane przez stronę później, kiedy to strona miała już świadomość prawa do renty lub emerytury i nie poinformowała o tym organu pomocy społecznej, pobierając równoległe dwa świadczenia – od organu rentowego i od organu pomocy społecznej.

Poniżej przedstawiono przykład dla lepszego zobrazowania opisanej sytuacji.

Przykład

Strona pobierała zasiłek stały. W marcu 2020 r. złożyła wniosek o przyznanie świadczenia rentowego, o czym poinformowała OPS. Okoliczność złożenia wniosku o świadczenie rentowe nie stanowi jednak podstawy do uchylenia lub zmiany decyzji w przedmiocie przyznania zasiłku stałego. W dniu 16.6.2020 r. strona otrzymała decyzję przyznającą świadczenie rentowe wraz z wyrównaniem od marca 2020 r. Ośrodek pomocy społecznej zwrócił się więc do ZUS o wypłatę kwoty odpowiadającej wartości zasiłku stałego wypłaconego stronie za okres od marca do czerwca 2020 r. (zob. wzór wniosku o wypłatę należności przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 99 § 1 ustawy o pomocy społecznej).

Z perspektywy organów pomocy społecznej istotne jest, że do świadczeń podlegających potrąceniu na podstawie art. 99 PomSpołU nie stosuje się przepisów PomSpołU dotyczących świadczeń nienależnie pobranych. Przede wszystkim brak jest w tym przypadku prawnej możliwości zastosowania instytucji wskazanych w art. 104 ust. 4 PomSpołU, tzn. odstąpienia od żądania zwrotu, umorzenia, odroczenia terminu płatności albo rozłożenia na raty należności.

Orzecznictwo

W sytuacji opisanej w art. 99 ust. 1 PomSpołU wyłączona jest możliwość zastosowania art. 104 ust. 4 wskazanej ustawy, stwarzającego w przypadkach szczególnie uzasadnionych możliwość odstąpienia od żądania zwrotu, umorzenia kwoty nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, ewentualnie odroczenia terminu płatności albo rozłożenia spłaty świadczenia na raty. Opisane w art. 99 ust. 1 PomSpołU potrącenie, dokonywane jest przez ZUS lub inne organy rentowe z mocy prawa nie zaś na podstawie wydanej w tym celu decyzji administracyjnej. Organy rentowe nie zostały zatem zobligowane do wydawania w tym zakresie odrębnego aktu administracyjnego. Tymczasem wynikające z art. 104 ust. 4 PomSpołU prawo umorzenia lub odstąpienia od dokonanego potrącenia zostało nadane organowi, który wydał decyzję o zwrocie tego świadczenia lub, gdy organ przyznał tego rodzaju świadczenie z zastrzeżeniem zwrotu. Skoro, ani FUS, ani inne organy rentowe nie zostały upoważnione do wydania decyzji w sprawie zwrotu zasiłków stałych i okresowych wypłaconych za okres, w którym przyznano tej samej osobie emeryturę lub rentę, organy te nie są upoważnione do odstąpienia od potrącenia równowartości zasiłków za okres, w którym świadczeniobiorca nabył prawo do renty lub emerytury (wyr. NSA z 11.3.2011 r., I OSK 1942/10, Legalis).

Podkreślić należy także, że potrącenie, o którym mowa w art. 99 PomSpołU, nie ma charakteru uniwersalnego i nie może być traktowane jako sposób na dochodzenie przez organy pomocy społecznej innych świadczeń niż wskazane w przepisie. W art. 139 EmRentyFUSU, który zawiera katalog świadczeń podlegających potrąceniu z rent i emerytur, w odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej wymienione są bowiem jedynie (art. 139 ust. 1 pkt 8 EmRentyFUSU):

- 1) zasiłki wypłacone z tytułu pomocy społecznej, jeżeli przy wypłacie zastrzeżono ich potrącenie, oraz
- 2) zasiłek stały lub zasiłek okresowy wypłacone na podstawie przepisów o pomocy społecznej za okres, za który przyznano emeryturę lub rentę.

Przy dochodzeniu świadczeń nienależnie pobranych innych niż wyżej wskazane nie jest zatem dopuszczalne potrącenie dochodzonych należności z renty czy emerytury zobowiązanego do zwrotu. Jedyne na marginesie warto zauważyć, że w katalogu tym wskazane są także należności z tytułu odpłatności za pobyt osób uprawnionych do świadczeń w DPS, zakładach opiekuńczo-leczniczych lub zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych.

Orzecznictwo

Przewidziany w art. 99 ust. 1 PomSpołU obowiązek pomniejszenia przyznanej emerytury lub renty o wypłacony zasiłek stały lub okresowy dotyczy wyłącznie świadczenia przyznanego za okres, za który wypłacono zasiłek. Do wniosku takiego prowadzi sformułowany w powyższym przepisie wymóg pokrywania się okresów pobierania zasiłku stałego lub okresowego z okresem, na jaki przyznano emeryturę lub rentę, jako konieczny dla pomniejszenia świadczenia z ubezpieczenia społecznego (wyr. SA w Warszawie z 14.4.2016 r., III AUa 414/15, Legalis).

Istotne jest, że potrącenie normowane w przepisie art. 99 PomSpołU ma charakter potrącenia jednostronnego i nie wymaga zgody drugiej strony.

Orzecznictwo

Zgoda świadczeniobiorcy na dokonywanie potrąceń nienależnie wypłaconych zasiłków nie jest wymagana, a podstawą potrąceń jest art. 99 ust. 1 PomSpołU (wyr. SA w Warszawie z 3.4.2009 r., III AUa 43/09, Legalis).

W praktyce może także wystąpić sytuacja, w której **organ rentowy odmówi wypłaty zasiłku**. Obowiązujące przepisy nie normują sytuacji, w której organ rentowy – w wyniku ograniczeń wynikających z wprowadzenia kwot wolnych od potrąceń – nie może zrealizować obowiązku wynikającego z art. 99 PomSpołU. W takim przypadku niewątpliwie mamy do czynienia ze świadczeniem nienależnym po stronie osoby, która zasiłek pobrała, lecz niekoniecznie nienależnie pobranym. Przepisy PomSpołU przewidują bowiem, że świadczeniem nienależnie pobranym jest świadczenie pieniężne uzyskane na podstawie przedstawionych nieprawdziwych informacji lub niepoinformowania o zmianie sytuacji materialnej lub osobistej. Analizowane sytuacje nie w pełni wyczerpują znamiona opisane w cytowanym przepisie. Jednocześnie jednak organ zobowiązany jest podjąć działania zmierzające od odzyskania nienależnie wypłaconych świadczeń. Właściwą drogą postępowania byłoby żądanie zwrotu nienależnych świadczeń na podstawie przepisów KC, o czym mowa w rozdziale II niniejszej publikacji.

1.4. Zwrot świadczeń z pomocy społecznej przez instytucje finansowe

Ustawą z 19.7.2019 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o ochronie zdrowia psychicznego do PomSpołU wprowadzono art. 109a, który – na wzór ŚwRodzU – umożliwia żądanie zwrotu od instytucji finansowych świadczeń z pomocy społecznej wypłaconych po dniu śmierci osoby uprawnionej na jej rachunek prowadzony przez te instytucje.

Adresatem unormowania art. 109a PomSpołU są podmioty prowadzące rachunki płatnicze, banki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe rachunek inny niż płatniczy, a także wydawcy instrumentów płatniczych (pojęcie to obejmuje podmioty wskazane w art. 4 pkt 1–4 i 6–8 UsłPłU). Podmioty te zobowiązane są zwrócić do OPS z prowadzonych przez siebie rachunków kwoty świadczeń pomocy społecznej przekazane po dniu śmierci osoby uprawnionej na ten rachunek albo instrument płatniczy. Zwrot dokonywany jest na wniosek kierownika OPS.

Wskazane podmioty nie będą zobowiązane do zwrotu należności, jeżeli przed otrzymaniem wniosku kierownika OPS dokonana została z tych rachunków wypłata innym osobom i w związku z tym wypłaty te nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub w części. Instytucja finansowa ma jednak obowiązek w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku kierownika OPS poinformować go o fakcie dokonania wypłaty oraz wskazać osoby, na rzecz których dokonano tych wypłat.

Ważne

Zwrot wskazanych należności uznaje się za zwrot świadczeń nienależnie pobranych (art. 109a ust. 3 PomSpołU).

Przepis art. 109a PomSpołU wszedł w życie 1.1.2020 r. i stosuje się go do kwot świadczeń z pomocy społecznej przekazanych na rachunek płatniczy, rachunek inny niż płatniczy albo instrument płatniczy po 1.1.2020 r. (art. 9 ZmPomSpołU19).

Przykład

Strona pobierała zasiłek stały. W dniu 21.10.2020 r. brat świadczeniobiorcy poinformował OPS o śmierci strony, która nastąpiła 29.9.2020 r. Wypłata zasiłku stałego za październik nastąpiła przelewem w dniu 15.10.2020 r. W związku z powyższym, korzystając z uprawnienia wynikającego z przepisu art. 109a PomSpołU, OPS wystąpił do banku, który prowadził rachunek bankowy świadczeniobiorcy o zwrot nienależnego świadczenia za okres przypadający po śmierci strony (zob. wzór wniosku o wypłatę świadczeń z rachunku bankowego zmarłego świadczeniobiorcy).

---

2. Świadczenia nienależnie pobrane w ustawie o świadczeniach rodzinnych

2.1. Pojęcie świadczenia nienależnie pobranego na gruncie ustawy o świadczeniach rodzinnych

2.1.1. Uwagi ogólne

Pojęcie świadczenia nienależnie pobranego unormowane zostało w przepisie art. 30 ust. 2 ŚwRodzU. Zgodnie z przywołaną regulacją za nienależnie pobrane świadczenia rodzinne uważa się:

- 1) świadczenia rodzinne wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie, zawieszenie prawa do świadczeń rodzinnych lub zmniejszenie wysokości przysługujących świadczeń rodzinnych albo wstrzymanie wypłaty świadczeń rodzinnych w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca te świadczenia była poczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia rodzinne wypłacone w związku z zastosowaniem przepisów o utracie i uzyskaniu dochodu – po ustaleniu, że wystąpiły okoliczności, o których mowa w art. 5 ust. 4c ŚwRodzU;
- 3) świadczenia rodzinne przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą te świadczenia;
- 4) świadczenia rodzinne wypłacone w przypadku, o którym mowa w art. 23a ust. 5 ŚwRodzU, za okres od dnia, w którym osoba stała się uprawniona do świadczeń rodzinnych w innym państwie w związku ze stosowaniem przepisów o koordynacji

systemów zabezpieczenia społecznego, do dnia wydania decyzji o uchyleniu decyzji przyznającej świadczenia rodzinne;

- 5) świadczenia rodzinne przyznane na podstawie decyzji, której nieważność stwierdzono następnie z powodu wydania jej bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa albo świadczenia rodzinne przyznane na podstawie decyzji, która została następnie uchylona w wyniku wznowienia postępowania i osobie odmówiono prawa do świadczenia rodzinnego;
- 6) świadczenia rodzinne wypłacone osobie innej niż osoba, która została wskazana w decyzji przyznającej świadczenia rodzinne, z przyczyn niezależnych od organu, który wydał tę decyzję.

2.1.2. Brak informacji o zmianie sytuacji rodzinnej lub majątkowej strony

Pierwsza kategoria świadczeń nienależnie pobranych związana jest ze zmianą sytuacji rodzinnej lub majątkowej strony. Zgodnie z regulacją art. 25 ust. 1 ŚwRodzU, w przypadku wystąpienia zmian w liczbie członków rodziny, uzyskania dochodu lub innych zmian mających wpływ na prawo do świadczeń rodzinnych, w tym na wysokość otrzymywanych świadczeń, strona jest zobowiązana do niezwłocznego powiadomienia o tym organu właściwego wypłacającego świadczenia rodzinne. Zaniechanie tego obowiązku i brak ujawnienia powyższych okoliczności w sytuacji, gdy powodowałyby one ustanie, zawieszenie lub zmniejszenie wysokości świadczeń, skutkuje koniecznością ustalenia nienależnego charakteru wypłaconych świadczeń.

W orzecznictwie sądów administracyjnych zwraca się uwagę na dwie zasadnicze okoliczności warunkujące możliwość uznania przez organ administracji świadczeń rodzinnych za nienależnie pobrane w sytuacjach określonych w art. 30 ust. 2 pkt 1 ŚwRodzU. Pierwsza z nich to **zmiana sytuacji strony skutkująca ustaniem, zawieszeniem lub wstrzymaniem prawa do świadczenia albo obniżeniem jego wysokości**.

W orzecznictwie wskazuje się, że powyższa przesłanka będzie spełniona jedynie wówczas, gdy prawo do świadczenia pierwotnie stronie przysługiwało. Powołanie się na omawiany art. 30 ust. 2 pkt 1 ŚwRodzU nie będzie zatem możliwe, jeżeli świadczenie nie przysługiwało stronie od początku, czyli w dacie jego wydania³.

Orzecznictwo

Z treści art. 30 ust. 2 pkt 1 ŚwRodzU wynika, że ma on zastosowanie w sytuacji, kiedy strona miała prawo do pobierania świadczenia, które następnie ustało, uległo zawieszeniu lub wstrzymaniu. Przepis ten nie obejmuje sytuacji, w której świadczenie nie przysługiwało od samego początku. W sytuacji zatem, gdy uprawniona nie miała prawa pobierać świadczenia, zanim doszło do wydania decyzji przyznającej to świadczenie, to przepis ten nie może mieć zatem zastosowania (wyr. WSA w Bydgoszczy z 9.1.2008 r., II SA/Bd 861/07, Legalis).

Drugą przesłanką uznania świadczenia za nienależne na gruncie art. 30 ust. 2 pkt 1 ŚwRodzU jest **wymóg pouczenia strony o obowiązku poinformowania o każdej**

---

³ Por. W. Maciejko, Głosa do wyroku WSA w Poznaniu z 8.11.2007 r., IV SA/Po 547/07, Casus 2008, Nr 47, s. 28.

zmianie sytuacji strony. Przede wszystkim wskazać należy, że pouczenie takie powinno być zawarte w samej decyzji przyznającej świadczenie, a nie na odrębnych drukach czy jako element samego wniosku o przyznanie świadczenia.

Orzecznictwo

Pouczenia zamieszczane standardowo na drukach wniosków o przyznanie konkretnego rodzaju pomocy, z którym świadczeniobiorca ma możliwość zapoznania się jedynie w momencie składania wniosku, a które następnie pozostawione są w aktach administracyjnych sprawy lub pouczenia zawarte w decyzjach, lecz dotyczące wszystkich możliwych sytuacji, w odniesieniu do konkretnego świadczenia, nie mogą być uznane za należyte, w szczególności, gdy przytaczają jedynie przepis ustawy, bez nawet jakiegokolwiek próby jego wyjaśnienia. Takie sformułowania są bowiem dla większości osób nieposiadających wykształcenia prawniczego zupełnie nieczytelne i nie mogą być traktowane jako pouczenie o tym, kiedy i jakie okoliczności osoba taka winna wziąć pod uwagę w toku pobierania świadczenia. Ponieważ prawidłowe pouczenie stanowi warunek *sine qua non* żądania zwrotu nienależnie zrealizowanych kwot zasiłku, uznać należy, że brak prawidłowego pouczenia powoduje, że świadczeniobiorca nie ma obowiązku zwrotu pobranych kwot, choćby nawet z innych źródeł mógł poznać wiadomość o tychże okolicznościach (wyr. WSA we Wrocławiu z 24.10.2019 r., IV SA/Wr 276/19, Legalis).

Podobne stanowisko zaprezentował WSA w Białymstoku.

Orzecznictwo

Pouczenie powinno być zawarte bezpośrednio w treści decyzji ustalającej prawo do świadczenia albo w odrębnej ulotce wydawanej stronie za potwierdzeniem odbioru, czyli w takiej formie, która umożliwia świadczeniobiorcy bezpośredni, wielokrotny dostęp do treści pouczenia. Pouczenie dotyczy bowiem zmian w stanie faktycznym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć zatem pełną możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia. Dopiero wówczas można uznać, że osoba pobierająca świadczenia została prawidłowo pouczona, ma świadomość i zrozumienie pojęcia nienależnie pobranego świadczenia oraz skutków i przyczyn, a także możliwości powstania takiej sytuacji. Niepełnosprawność, brak możliwości samodzielnej egzystencji istniejąca w momencie składania wniosku wymusza na organach administracyjnych szczególną staranność w ocenie spełnienia przesłanki prawidłowego pouczenia warunkującej jego skuteczność (wyr. WSA w Białymstoku z 9.5.2019 r., II SA/Bk 187/19, Legalis).

W ocenie sądów administracyjnych sam fakt zamieszczenia pouczenia w decyzji może być niewystarczający do uznania świadczenia za nienależne. Konieczne jest także wystąpienie elementu świadomości strony co do obowiązku poinformowania organu o zmianie swojej sytuacji.

Orzecznictwo

O nienależnie pobranym świadczeniu w rozumieniu art. 30 ust. 2 pkt 1 ŚwRodzU można mówić wówczas, gdy mamy do czynienia z rzeczywistym skorzystaniem z określonej formy wsparcia finansowego, mimo braku podstaw ustawowych do takiego działania, ale przy zaistnieniu świadomości osoby, która świadczenie pobiera, że świadczenie jej nie przysługuje (wyr. NSA z 21.3.2019 r., I OSK 3417/18, Legalis).

Niezależnie od powyższego należy podkreślić, że pouczenie adresowane do strony powinno być czytelne, jasne i zrozumiałe dla świadczeniobiorcy⁴. Cechy prawidłowego pouczenia, które warunkują możliwość późniejszego uznania świadczeń za nienależne określił w jednym z orzeczeń WSA w Poznaniu.

Orzecnictwo

Skuteczne pouczenie, o którym mowa w art. 30 ust. 2 pkt 1 ŚwRodzU to tylko takie, które było sformułowane i przedstawione konkretnemu adresatowi w taki sposób, że – zgodnie z zasadami racjonalności i doświadczenia życiowego – można przyjąć, iż ów adresat miał świadomość pobierania nienależnego świadczenia. Świadomość pobierania nienależnego świadczenia jest przy tym oceniana na podstawie analizy treści pouczenia konkretnej osoby, a nie celowego jej działania (wyr. WSA w Poznaniu z 21.2.2019 r., II SA/Po 1091/18, Legalis).

2.1.3. Wypłata świadczeń w związku z zastosowaniem przepisów o utracie i uzyskaniu dochodu

Drugą kategorią nienależnie pobranych świadczeń objętych regulacją art. 30 ust. 2 ŚwRodzU są świadczenia rodzinne wypłacone w związku z zastosowaniem przepisów o utracie i uzyskaniu dochodu – po ustaleniu, że wystąpiły okoliczności, o których mowa w art. 5 ust. 4c ŚwRodzU.

Wprowadzony ZmSysWspRodzU17, która weszła w życie 1.8.2017 r., art. 5 ust. 4c ŚwRodzU miał na celu wykluczenie sytuacji, w których dochodziło do ustalenia zaniżonego dochodu rodziny w związku z okresowym podejmowaniem zatrudnienia przez świadczeniobiorców lub członków ich rodzin, co wymuszało zastosowanie przepisów o utracie i uzyskaniu dochodu, często kilkakrotnie w tym samym roku. Zgodnie z wprowadzoną do ŚwRodzU regulacją przepisów o utracie i uzyskaniu dochodu nie stosuje się do dochodu z tytułu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej i dochodu z tytułu wyrejestrowania lub rozpoczęcia pozarolniczej działalności gospodarczej, jeżeli członek rodziny, osoba ucząca się lub dziecko pozostające pod opieką opiekuna prawnego utracili dochód z tych tytułów i w okresie 3 miesięcy, licząc od dnia utraty dochodu, uzyskali dochód u tego samego pracodawcy lub zleceniodawcy, zamawiającego dzieło albo ponownie rozpoczęli prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Co istotne, ustalenie nienależnego charakteru świadczenia pobranego w sytuacji utraty, a następnie uzyskania dochodu w wyżej opisanych okolicznościach jest niezależne od intencji czy celowości działania strony. Także w przypadku, gdy jest to konsekwencja zdarzeń obiektywnie od strony niezależnych, świadczenie będzie uznane za nienależnie pobrane.

Zastosowanie regulacji dotyczącej świadczeń nienależnie pobranych w kontekście art. 5 ust. 4c ŚwRodzU będzie miało miejsce w sytuacji, gdy strona lub członek jej rodziny utraci dochód w wyniku rozwiązania stosunku pracy bądź stosunku cywilnoprawnego lub zakończenia prowadzenia działalności gospodarczej i w związku z tą utratą przyznany jej zostanie zasiłek rodzinny, a następnie osoba ta w ciągu 3 miesięcy ponownie nawiąże stosunek prawny z tym samym podmiotem albo ponownie rozpocznie prowadzenie po-

---

⁴ Por. J. Ostałowski, Ustawa o świadczeniach rodzinnych – świadczenia nienależnie pobrane, Samorząd Terytorialny Nr 2006, Nr 4, s. 51.

zarolniczej działalności gospodarczej. Zgodnie z regulacją ŚwRodzU organ zobowiązany jest wówczas przyjąć fikcję prawną, zgodnie z którą utrata dochodu nie nastąpiła, a tym samym w okresie między ustaniem zatrudnienia lub działalności gospodarczej, a jego ponownym nawiązaniem lub rozpoczęciem działalności strona cały czas miała „ciągłość” dochodu. W konsekwencji świadczenia uzyskane w tym okresie należy uznać za nienależnie pobrane.

Przykład

Strona jest zatrudniona w placówce oświatowej na podstawie umowy o pracę na okres od września do końca czerwca danego roku. W okresie, w którym pozostaje bez zatrudnienia, składa wniosek o przyznanie zasiłku rodzinnego i w związku z utratą dochodu z umowy o pracę wniosek zostaje rozpatrzony pozytywnie. Jeżeli jednak od września ponownie uzyska zatrudnienie, wówczas przepis wymusza przyjęcie fikcji prawnej ciągłości jego zatrudnienia. W konsekwencji, świadczenia przyznane za okres lipca i sierpnia będą miały charakter nienależnie pobranych.

Analogiczna sytuacja będzie miała miejsce wówczas, gdy strona pobierała obniżony zasiłek rodzinny wynikający z zastosowania mechanizmu „złotówka za złotówkę”, a w wyniku utraty dochodu przyznano jej zasiłek w pełnej wysokości. W przypadku zastosowania regulacji art. 5 ust. 4c ŚwRodzU należy przyjąć, że różnica pomiędzy pełną wysokością zasiłku a kwotą ustaloną wskutek utraty dochodu jest również świadczeniem nienależnie pobranym.

Przykład

Strona podejmowała periodyczne zatrudnienie jako kelnerka w restauracji. Uzyskiwała z tego tytułu dochody w wysokości kilkuset złotych miesięcznie. W związku z przekroczeniem kryterium dochodowego otrzymywała pomniejszony zasiłek rodzinny z uwzględnieniem mechanizmu „złotówka za złotówkę”. W trakcie roku zasiłkowego strona zrezygnowała z tego zatrudnienia, w związku z czym zgłosiła utratę dochodu w OPS. W konsekwencji przyznano jej zasiłek rodzinny w pełnej wysokości. Po 2 miesiącach strona ponownie zawarła umowę z tym samym zleceniodawcą, w konsekwencji czego dochód przekroczył kryterium dochodowe. Z uwagi na to, że przerwę w zatrudnieniu była krótsza niż 3 miesiące, organ przyjął fikcję ciągłości zatrudnienia. Część pobranego przez świadczeniobiorczynię zasiłku rodzinnego miała zatem charakter nienależny.

W orzecznictwie sądów administracyjnych sformułowany został pogląd, zgodnie z którym zastosowanie art. 5 ust. 4c ŚwRodzU możliwe jest jedynie wówczas, gdy ponowne zatrudnienie u tego samego pracodawcy następuje na takich samych lub korzystniejszych dla pracownika warunkach.

Orzecznictwo

W analizowanym przepisie nie chodzi jednak o uzyskanie jakiegokolwiek dochodu, ale dochodu w wysokości co najmniej odpowiadającej dochodowi utraconemu. Aby organ mógł zastosować przepis art. 5 ust. 4c ŚwRodzU, musi zaistnieć nie tylko kontynuacja zatrudnienia u tego samego pracodawcy (bez względu na podstawę prawną tego zatrudnienia), ale też kontynuacja w uzyskiwaniu dochodu – dochód uzyskany w okresie 3 miesięcy nie może być niższy niż dochód utracony (wyr. WSA w Krakowie z 6.11.2018 r., III SA/Kr 914/18, Legalis).

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl